

СУЧАСНА СТРАТЕГІЯ ФОРМУВАННЯ СИНТЕТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ КОЛЕДЖІВ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Актуальність проблеми формування педагогічного, синтетичного мислення студентів зумовлена тим, що притаманна нашому часу динаміка технологічного і соціального прогресу вимагає від випускників вищих навчальних закладів умінь швидко адаптуватися до професійної діяльності, змінювати і вдосконалювати її на основі самостійного набуття знань, знаходити шляхи розв'язання професійних і соціальних завдань у будь-яких нестандартних ситуаціях. Разом з тим, вивчення наявної педагогічної практики свідчить, що в реальному навчальному процесі формуванню педагогічного мислення студентів приділяється недостатня увага.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволяє дійти висновку, що педагогічне мислення було переважно предметом досліджень учених-психологів. Звертає на себе увагу також той факт, що практично не розробленими залишилися питання формування педагогічного мислення і, зокрема, різних його типів, у студентів вищих навчальних закладів та їх структурних елементів.

Саме на історично зумовленій, створеній народом системі поглядів, переконань, ідеалів, а також традицій, звичаїв, обрядів, практичних дій, спрямованих на виховання підростаючих поколінь у дусі культурно-історичної спадщини, духовності української нації, ґрунтується філософія освіти. Вона забезпечує філософське осмислення життя учнем як суб'єктом національної системи виховання, утвердження у його свідомості народного розуміння правди, добра, справедливості, гідності, честі, національної рівноправності, ідеї миру і взаємоповаги. Саме тому, на сучасному етапі розвитку цивілізованого суспільства світова педагогічна думка повинна здійснювати пошук нових пріоритетів в освіті і вихованні підростаючих поколінь. Зміна характеру і змісту праці, необхідність соціального захисту ставить перед суспільством серйозні завдання, пов'язані із виведенням освіти України на рівень розвинених країн світу шляхом докорінного реформування її концептуальних, структурних та організаційних засад.

Притаманні сучасному розвитку цивілізації динамізм, нарощування її культурного потенціалу, посилення соціальної ролі особистості, інтелектуалізація праці, швидка зміна техніки і технологій – усе це ставить принципово нові вимоги і до педагогічних працівників, покликаних формувати, виховувати, навчати учня в умовах сьогодення і з врахуванням нових вимог. Педагогічна діяльність дедалі більше стає сферою практичного “люднознавства” (В.О.Сухомлинський), однією з основних умов розвитку особистості людини.

Необхідно повністю відмовитись від стереотипів підготовки майбутніх спеціалістів й так організувати навчально-виховний процес, щоб студенти пройшли всі етапи професійного становлення, які б забезпечили сформованість у них цілісного досвіду самостійної діяльності, здійснити перехід від “командної педагогіки” до “педагогіки співробітництва”.

Сучасні соціально-економічні потреби суспільства вимагають впровадження якісно нових підходів у системі професійної підготовки майбутніх вчителів, вихователів та інших працівників освіти. Як відомо, одним з пріоритетних напрямків реформування освіти є розвиток творчої особистості, впровадження таких підходів, форм і методів, які відповідали б її потребам, сприяли розкриттю її талантів, духовно-емоційних, розумових і фізичних здібностей.

Зміст освіти має ґрунтуватися на певних моделях загальнонаукового чи культурознавчого характеру і слугувати розвитку здібностей, універсальних способів його діяльності; забезпечувати умови для самовизначення особистості; закладати фундамент для майбутньої спеціалізації, створювати основи неперервної освіти; враховувати перспективи розвитку науки, техніки, економіки.

Саме такі підходи впливають і на загальні тенденції підготовки майбутнього педагога як носія і генератора знань, умінь і навичок, та будівника майбутнього.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Дослідження, що проводились останнім часом, доводять важливість взаємодії психології та педагогіки у процесі навчання і виховання майбутніх спеціалістів.

Питання формування певних типів мислення досліджували багато видатних науковців. Так, В.В.Давидов, О.К.Дусаविцький, Д.Б.Ельконін, І.Я.Лернер пропонують формувати *теоретичне мислення*. Д.Б.Богоявленська, Б.І.Коротяєв, П.Ф.Кравчук, І.Я.Лернер, О.Н.Лук, В.О.Моляко, Я.А.Пономарьов, А.Т.Шумілін та ін. наголошують на необхідності формувати *творче мислення*; А.М.Алексюк, В.Р.Ільченко, Б.І.Коротяєв, І.К.Матюша, В.Г.Разумовський та ін. вважають, що молодь повинна опанувати сучасну теорію пізнання, на основі якої формується *науковий, інтегративний стиль мислення*. Дослідники виокремлюють також важливість *алгоритмічного, глобального, інформаційного, процедурного, системного, технологічного, технічного, економічного та інших типів мислення*.

Глибокий аналіз проблеми міститься у працях зарубіжних і вітчизняних науковців: С.П.Каргіна, А.А.Баталова, Н.В.Самоукіна, М.М.Нечаєва, Л.Виготського, С.Рубінштейна, О.Леонтьєва, Ю.Кулюткіна,

Г.Сухобської, базою для яких стали світоглядні ідеї В.І.Вернадського, Е.Леруа, П.Тейяра де Шардена, І.Канта.

Специфічні особливості професійного мислення в контексті практичної діяльності, як наголошують Г.Сухобська та Ю.Кулюткін, [6, 17] визначають складність ситуацій, їх варіативність і мінливість, суперечливість, необхідність термінового прийняття рішень.

Про важливість проблеми можуть переконливо засвідчити, скажімо, розробки таких відомих фахівців у психології творчості, як Я.О.Пономарьова, Я.Главса, а також розробки А.В.Брушлінського, О.М.Матюшкіна, О.К.Тихомірова, не кажучи вже про класичні роботи Л.С.Виготського, О.М.Леонтьєва, Б.Г.Ананьєва, Г.С.Костюка, Л.С.Рубінштейна, Б.М.Теплова, та цілої плеяди зарубіжних та вітчизняних авторів, починаючи від У.Джемса й закінчуючи новітніми розробками, скажімо, Р.Стернберга.

Ще С.Т.Шацький вважав, що педагогічна підготовка повинна запроваджуватись з першого курсу, з найпростіших форм для накопичування особистого досвіду шляхом безпосереднього зіткнення з педагогічною діяльністю. Важливим у підготовці вчителя він вважав організацію діяльності саме майбутніх вчителів, оскільки в майбутньому він буде так само поводитися з учнем: "...від учня він буде отримувати матеріал, який уже є в запасі його особистого досвіду, буде його обробляти в школі й організовувати життя в школі". [8, с.150] З цією метою С.Т.Шацький організував навчання вчителів на курсах так, щоб вони були постійно включені в ту діяльність, яку потім будуть організовувати в школі: збирати гербарії, готувати інсценування, ходити в похід та ін.

Як наголошує С.Г.Карпенчук, "у своєму педагогічному лексиконі ми уже ввели в традицію поняття "творчий процес". Добірка понятійного апарату опосередковано ставить перед нами першочергове завдання — заглибитися в його сутність і чітко виокремити творчість від не творчості. Зауважимо при цьому, що результатом творчої педагогічної діяльності, як і будь-якої іншої, є нестандартний результат, що вирізняється в контексті цілеспрямованого процесу неповторністю, оригінальністю, індивідуальною привабливістю. Одне слово, творчість, на відміну від різних форм адаптивної поведінки, здійснюється не за принципом "тому що" чи "для того щоб" (навчальному чи педагогічному), а "не дивлячись ні на що", тобто творчий процес є реальністю, що спонтанно виникає й завершується." [4, с.3]

При цьому найвищою формою діалектичного мислення О.Г.Войтов називає саме *творче мислення*.

Формулювання цілей статті... Якщо педагогічна система тлумачиться як упорядкована множина взаємопов'язаних та взаємозумовлених цілісних та функціональних компонентів, що становлять єдине ціле, поєднаних спільними цілями, мотивами та освітньо-виховними завданнями, то педагогічна творчість — це діяльність, пов'язана із генерацією нових ідей, задумів, підходів у контекст педагогічної системи.

Йдеться про професійну творчість, що ґрунтується на креативності — схильності майбутнього вчителя до творчої діяльності, результатом якої є розвиток людини не лише в галузі її природних схильностей (креативних), а й у всіх сферах її життєдіяльності — творчої самореалізації.

Спеціальна професійна підготовка, яка пронизуватиме усі сфери особистісного росту є однією із умов реалізації творчого потенціалу майбутнього вчителя. І саме поняття "творчий потенціал" розкриває синтетичний характер майбутньої педагогічної діяльності, а отже і мислення як елементу професійної діяльності.

Творчий потенціал є синтетичною якістю, оскільки інтегрує як вроджені (креатині) так і набуті в процесі життя (професійної підготовки), розвитку (саморозвитку), виховання (самовиховання) здібності, схильності, характерні особливості людини.

У процесі розвитку професійного, у контексті наших міркувань, педагогічного творчого потенціалу, слід зосередити увагу на інтелектуальній творчості — когнітивний складник особистості, емоційно-оцінювальний — афективний та творчий самореалізації - регулятивний.

Інтелектуальна творчість характеризує когнітивну (пізнавальну) сферу діяльності особистості — творче (образне) мислення, творча уява, образна мова, що є результатом мислительної діяльності людини та уміння прогнозувати, моделювати, конструювати, проектувати певні процеси, види діяльності — масштабне мислення, орієнтуватися в розвитку світу, в просторі і часі — пленарне мислення або синтетичне.

Теоретичний аналіз наукових фактів, їх узагальнення та систематизація, а також звернення до передового психолого-педагогічного досвіду дозволили виділити найбільш істотні тенденції формування професійної свідомості. До них належать:

- обумовленість формування професійної свідомості вимогами суспільства;
- залежність формування професійної свідомості від соціально-культурного та освітнього середовища;
- обумовленість ефективності формування професійної свідомості високим рівнем керування цим процесом.

В цілому, підготовка студентів складається з чотирьох основних елементів: 1) поглибленого вивчення предмета спеціалізації і 1-2 споріднених предмета; 2) менш глибокого вивчення кількох предметів за вибором з метою підвищення загальноосвітнього рівня; 3) вивчення теоретичного курсу педагогіки; 4) педагогічної практики.

Вищою формою професійного мислительного процесу, який робить його довершеним, взаємообумовленим, інноваційним, що прагне постійного вдосконалення є *синтетичне мислення*.

Виклад основного матеріалу дослідження... Маса інформації, обов'язкової для засвоєння, зростає із величезною швидкістю, але, на жаль, так само швидко старіє. Звідси випливає, що навчання, зорієнтоване основним чином на запам'ятовування і збереження інформації в пам'яті, тільки частково може задовольняти сучасні вимоги.

Завдання поліпшення підготовки майбутніх учителів зумовили потребу в розробці сучасної концепції педагогічної освіти, нових підходів до системи професійного навчання вчителя, формування його мислительної сфери. Цілісність та цілеспрямованість педагогічної діяльності вчителя забезпечує рівень синтетичності його мислення. Саме тому, формування цього типу педагогічного мислення, є однією із ключових складових професійної підготовки майбутнього вчителя.

Синтетичне мислення – це достатня кількість матеріалу для поєднання, отриманого через аналіз оточуючої дійсності, результати якого опрацьовані абстрактним мисленням [2, с.152].

В цілому ми виділяємо такі *ознаки* синтетичного мислення:

- всесторонній і при цьому цілісний розгляд проблеми;
- застосування при розгляді проблеми знань здобутих із різних галузей наук;
- усвідомлення елементів, що встановлюють взаємозв'язок між теорією і практикою;
- поєднання розрізнених дисциплінарних образів одного об'єкта;
- поєднання понятійно-категоріальних апаратів різних дисциплін;
- розгляд проблеми із позицій загальнонаукових концепцій;
- застосування загальнонаукової методології у пізнавальній діяльності (методи дослідження);
- здатність застосовувати міждисциплінарні методи і форми організації своєї (студента) пізнавальної діяльності;
- розуміння і інтерес до міждисциплінарних проблем (глобальних);
- цілісне бачення оточуючого світу;
- постійні стійкі асоціації;
- чітке ціле визначення діяльності;
- стала мотиваційна сфера.

При цьому ми конкретизуємо найбільш суттєві *умови формування синтетичного мислення* таким чином:

- 1) зміна змісту освіти, у педагогічному коледжі, зокрема, через різноманітні види інтеграції (інтеграція навчальних дисциплін; інтеграція знань за блоками дисциплін тощо);
- 2) створення умов для розвитку у студентів коледжу відчуття проблеми, суперечностей, умінь висувати гіпотези, а отже можливості реалізації проблемно-пошукових методів навчання;
- 3) оптимальна кількість завдань репродуктивного і творчого характеру;
- 4) наявність науково-інформаційного середовища для прояву умінь мислити і відповідно будувати професійну діяльність;
- 5) створення умов безперервного, природо відповідного, динамічного процесу формування педагогічного мислення і творчого як одного із його компонентів;
- 6) розробка технології формування діалектичного (емпіричного, словесно-логічного) мислення студентів;
- 7) ієрархічна побудова навчального процесу, що моделює його в напрямку від діалектичного через теоретичне до практичного мислення;
- 8) забезпечення взаємодії словесно-логічного, теоретичного і практичного компонентів мислення як основи розвитку творчого педагогічного мислення;
- 9) взаємодія усього викладацького складу незалежно від циклу дисциплін у напрямку формування у студентів синтетичного мислення (горизонтальний синтез);
- 10) цілісність у плані теоретичного (навчальний процес) і практичної підготовки (взаємодія із базами практики);
- 11) створення умов позитивного сприймання новоутворень (результати синтетичного мислення) із подальшим критичним аналізом.

Таким чином можна і виокремити *шляхи* формування синтетичного мислення студентів педагогічного коледжу:

- 1) *Функціонально-операційний*, суть його полягає в тому, що студентам пропонуються для розв'язання окремі педагогічні задачі, що в цілому спрямовані на формування і розвиток гностичної, конструктивної, організаторської, комунікативної, проєктивної сфер професійної діяльності; формування понять та уявлень про педагогічні факти та явища і системи їх узагальнень; формування логіки творчого сприймання.
- 2) *Конструктивно-методичний*, суть його в тому, що майбутні вчителі розв'язують конкретні методичні задачі, в ході яких формується теоретичне і практичне мислення, що у взаємодії є основою розвитку інтерпретації та технології моделювання майбутньої творчої діяльності.
- 3) *Креативно-проблемний*, суть якого у розвитку творчого потенціалу студентів у тісній взаємодії компонентів горизонтального і вертикального синтезу.

При цьому чітко виокремлюються такі чотири *рівні* синтетичного мислення:

- 1) теоретичний;
- 2) методологічний;
- 3) організаційно-методичний;
- 4) технологічний.

Інтерпретуючи позиції побудови структур у герменевтиці запропоновані Клодом Леві-Стросом, на підґрунті педагогічної науки можна вибудувати таку модель за якої буде реалізуватись завдання по формуванню і розвитку синтетичного мислення у студентів, майбутніх вчителів.

Виходячи із сформульованих критеріїв ознак, шляхів, умов та рівнів синтетичного мислення студентів можна запропонувати таку *модель системи формування* його у студентів педагогічного коледжу. Ця система може складатись із таких елементів:

1. Розвиток формально-логічного педагогічного мислення, що включає у себе володіння усіма операціями мислення і є основою формування творчого сприймання;
2. Формування і розвиток пошукових умінь (володіння теоретичними і емпіричними методами дослідження);
3. Розвиток діалектичного компоненту професійно-педагогічного мислення, як основи логіки педагогічного мислення;
4. Формування педагогічно-антропологічного компонента, що виражається у синтезі наукових знань на основі теоретичного мислення;
5. Формування практичного мислення на рівні технічної методології як вихідного компонента творчої педагогічної технології;
6. Формування креативного, критичного, творчого педагогічного мислення, що на синергетивній основі сприятиме розвитку інноваційно-пошукової діяльності;
7. Формування синтетичного мислення, як уміння синтезувати нове на основі застосування цілісного бачення предмета, поєднання знань з різних галузей наук і комплексності умінь.

Структурою є певна система, яка складається з таких елементів (синтетичне мислення із знань, фактів, відчуттів), що зміна одного із них тягне за собою зміну всіх інших. По-друге, будь-яка модель належить послідовності перетворень, кожне з яких відповідає моделі того самого типу, так що певна кількість цих перетворень створює групу моделей. По-третє, вищезазначені властивості дозволяють передбачити, яким чином буде реагувати модель на зміну одного з елементів, що її складають. Нарешті, модель має бути створена так, щоб її застосування охоплювало всі досліджувані явища. Тобто знову доводиться необхідність цілісності осмислення, яка в свою чергу є більше ніж сума окремих елементів цієї цілісності.

Системою (структурою за П'яже [5, с.88-89]), у будь-якій науці, а отже і в педагогіці, певна модель буде лише при дотриманні таких трьох умов:

- а) цілісності – підпорядкування елементів цілому і незалежність останнього;
- б) саморегулювання – внутрішнє функціонування правил у межах даної системи;
- в) трансформації – упорядкований перехід однієї підструктури в іншу.

Розглядаючи ознаки різних видів так званого професійно-педагогічного мислення, зокрема творчого, можна назвати певні характерні ознаки: 1) суб'єктивність; 2) діалогічність; 3) цілісність; 4) логічність, послідовність, структурованість; 5) новизна; 6) континуумність (здатність продовжити розвиток).

Синтетичне мислення, звичайно, має точки зіткнення із критичним, креативним, творчим, планетарним, панорамним мисленням, а тому поєднує в собі прояви їх ознак. І саме синтетичне мислення ми розглядаємо як вищий етап професійно-педагогічного мислення.

Як правило практика показує, що ефективність професіоналізації педагогів, що формуються, безпосередньо залежить від спрямованості всього навчально-виховного коледжу на розвиток особистісних здібностей і якостей, які при цьому виступатимуть до вікового етапу студентів сенситивними. Основним таким новоутворенням, що характерне на даному віковому етапі, є формування професійної свідомості, складовою якої є педагогічне мислення. В свою чергу така спрямованість залежить не лише від індивідуальних особливостей самих студентів, їх цілеспрямованості, мотивів, ефективних форм і методів навчання, змісту навчально-виховної роботи закладу, його традицій, а й від психологічної готовності студентів і усвідомлення ними завдань професійної діяльності.

Виходячи з того, що мислення належить до процесу пізнавальної діяльності індивіда, що характеризується узагальненням і опосередкованим відображенням дійсності і є предметом комплексних, міждисциплінарних досліджень, тому під педагогічним мисленням ми сприймаємо спроможність розв'язувати конкретні, нові для педагога, непередбачені завдання, встановлювати педагогічний діагноз і допомагати вихованцям долати труднощі, знаходити правильний вихід із найскладніших непередбачених ситуацій (за Б.М.Бім-Бадом).

Воно ґрунтується на загальній схемі пізнання систематизованій нами на основі історично-теоретичного аналізу але виокремлюється специфічною професійною особливістю.

Виокремивши концепцію І.Канта, зосередивши увагу на обґрунтованих і визначених ним компонентах пізнавально-мислительного процесу, ми передбачаємо, що його логіка мислення в цьому контексті допоможе нам у процесі подальшого як теоретичного, так і емпіричного дослідження, розв'язати низку проблем, пов'язаних із мисленням взагалі, педагогічним мисленням, творчістю як компонентом педагогічного мислення.

Із варіативності типів мислень, як синтетичну цілісність, ми виокремили мислення *словесно-логічне, теоретичне, практичне і творче*. Ми їх вирізнили у відповідності із провідними напрямками педагогічної діяльності, що характеризують методологічний, теоретичний, технологічний та організаційно-методичний рівні її реалізації.

Мислення словесно-логічне – один із видів мислення, що характеризується використанням понять, логічних конструкцій. Воно функціонує на базі мовних засобів і є найпізнішим етапом історичного і онтогенетичного розвитку мислення. В структурі словесно-логічного мислення формуються й функціонують різноманітні види узагальнень.

На *синтетичний аспект* розвитку педагогічної науки привертає увагу В.Г.Кремень: “Загальна стратегія подальшого розвитку педагогічної науки має, на наш погляд, полягати в перетворенні її вихідних дидактичних принципів на адекватні їм теоретичні структурні складові єдиної наукової системи цієї гуманітарної галузі людського знання. Такі теорії мають стати узгодженим синтезом дидактично-технологічного пізнавального рівня, а не лише частково дидактичним компонентом, за якого неодмінно викликати розрив між теоретичними знаннями й спробами конкретних освітніх методик” [7, с.337].

Важливо відзначити, що наступні компоненти професійного педагогічного мислення – практичне і теоретичне мислення.

Розвиток емпіричного мислення закладений у вимогах навчальних програм і в самому змісті навчальних курсів. На відміну від емпіричного мислення, теоретичне мислення вимагає якісно нової побудови, організації навчального процесу. Педагог має *створити проблемні ситуації*, пропонувати проблемні задачі, *розв'язок яких можливий лише при умові включення інтелектуального апарату*. Подача готових знань такого ефекту не дає [1, с.123].

Звернемо увагу на те, що якщо теоретичне мислення аналізувати сукупно зі здатністю судження, то воно набуває ознак поступового мислення в значенні М.М.Бахтіна. А від поступового мислення один крок до вчинку, який формує особистість. Самостійність у мисленні — необхідна умова самостійної і відповідальної дії. Після становлення особистість, у свою чергу, вдається до вчинків. Так само це тлумачиться і в теорії розвивального навчання. Істотне місце в ній займає рефлексія (рефлекс=і=Я) [3, с.99].

Практичне мислення, що не виступає вихідною, початковою формою розвитку інтелекту, а, навпаки, виражає собою зрілу форму мислительної діяльності, що не поступається за своїм життєвим значенням і складністю теоретичному мисленню. На відміну від *теоретичного мислення*, що передбачає пошук загальних закономірностей, абстрагування від усього часткового й поодинокого, практичне мислення здійснюється в умовах конкретних, часткових, цілих, індивідуально-своєрідних ситуацій [6, с.17]. Завдання практичного мислення полягає в умінні застосовувати загальні знання у конкретних ситуаціях діяльності.

Практичне мислення проявляється у інтерпретації переконання у правильності вибору – самоаналізі. У значній мірі цей елемент пов'язаний із першими позитивними результатами практичної діяльності, тобто прояв одного із компонентів освіти – досвіду емоційно-ціннісного ставлення. Формуванню такого переконання, на шляху професійного становлення майбутнього вчителя початкової школи, є взаємодія учнів старших класів із учнями початкової школи у позакласній та позашкільній роботі.

Якщо аналізувати дану модель за часовими ознаками, то етап професійного самовизначення припадає на період навчання у старших класах і визначення майбутньої професії, словесно-логічне, теоретичне і практичне мислення – на час навчання у педагогічному коледжі, а творче не є гарантованим результатом завершення навчання. Воно значною мірою залежить від індивідуальних особливостей особистості, її установок, цілей. Вчитель може на високому рівні володіти теоретичним матеріалом і довести до авторитаризму методичні елементи але при цьому не володітиме творчим мисленням сам і не сформує його в учнів.

Творче мислення — один із видів мислення, що характеризується створенням суб'єктивно нового продукту і новоутвореннями в ході самої пізнавальної діяльності. Творче мислення відрізняється від процесів застосування готових знань і умінь, що називаються репродуктивним мисленням.

Дослідницькі матеріали окремих авторів (І.А.Зязюн та ін.) пов'язані із вивченням педагогічної майстерності, підтверджують, що найвищим є творчий рівень педагогічної майстерності: як важливий показник продуктивної діяльності взагалі і педагогічної зокрема творче мислення — важлива умова, першооснова становлення творчого типу особистості [4, с.3].

Висновки... Переведення акцентів у професійній підготовці майбутніх вчителів на базі педагогічного коледжу з учителя-практика на учителя-гуманіста, якому притаманне синтетичне мислення, забезпечить творче розв'язання педагогічних ситуацій, що виникають і дасть, на нашу думку, імпульс для подальшого розвитку вищої професійної освіти в цілому.

Саме Г.Г.Ващенко, визначав, що "логічні форми синтезуючого мислення властиві (не просто саме, а) (виділено нами) тільки в порі юнацтва, що на думку педагогів, характеризується інтересом до філософських питань і розвитком здатностей до широких узагальнень. Отже за цієї пори можна використати цілком усі засоби до розвитку і удосконалення синтезуючого мислення" [2, с.154-155].

Щоб вчитель мислив і працював по-новому необхідно вже сьогодні змінювати систему підготовки педагогічних працівників. Передусім, ці зміни повинні відбуватись у педагогічному процесі в цілому і навчально-методичній та науково-дослідній діяльності за циклом психолого-педагогічних дисциплін. Введення нових форм, методів навчання сприяє підвищенню педагогічної грамотності, учить мистецтву спілкування, формує вміння критичного аналізу та самоаналізу. А в кінцевому результаті зростає рівень професійної готовності майбутнього вчителя до творчої реалізації системи набутих знань у практичній діяльності.

Сучасною наукою доведено, що в основі багатьох складних процесів лежать принципи взаємодії та кооперації елементів. Синтетизм збагатив науку новим методологічним баченням природи складності. Більше того, отримавши в науковій картині світу філософське обґрунтування, синтетичне мислення, базуючись на синергетивних принципах, набуло статусу методології, що розвивається.

Розвиток професійної підготовки вчителя початкової школи, припадає на період саме новітньої історії. Створюються системні концепції діяльності людини, а на їх основі теорії професійно-педагогічної підготовки вчителя і формування у нього професійного, синтетичного мислення зокрема.

Література

1. Бабій М.Ф. Залежність розвитку мислення від організації навчального процесу.// Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. – Вип. 9. – Рівне: РДГУ, 2000. – С.122-124.
2. Ващенко Г.Г. Загальні методи навчання: Підручник для педагогів. – К.: Українська Видавнича Спілка, 1997. – 441 с.
3. Зінченко В. Розум і мислення в контексті розвивального навчання // Сучасні шкільні технології. – Ч.1. – К.: Ред.загальнопед. газет, 2004. – С.95-104.
4. Карпенчук С.Г. Креативність в контексті педагогічної діяльності: теорія і практика. – С.3.
5. Квіт С.М. Основи герменевтики: Навч. посібник. – К.: Вид. дім „КМАкадемія”, 2003. – 192 с.
6. Мышление учителя: Личностные механизмы и понятийный аппарат / Под ред. Ю.Н.Кулюткина, Г.С.Сухобской. – М.: Педагогика, 1990. – 104 с.
7. Онищенко В.Д. Фундаментальні педагогічні теорії // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992-2002. Зб. наук. пр. до 10-річчя АПН України / АПН України. – Частина 2. – Харків: ОВС, 2002. – С.336-348.
8. Шацкий С.Т. Избранные педагогические сочинения: В 2-х т. — Т.2./ Под ред. Н.П.Кузина, М.Н.Скаткина, В.Н.Шацкой. – М.: Педагогика, 1980. – 416с.

Анотація

У статті розглядається проблема професійної підготовки майбутніх вчителів в умовах педагогічного коледжу. Вищим компонентом професійного педагогічного мислення вчителя у статті визначається синтетичне мислення.

Аннотация

В статье рассматривается проблема профессиональной подготовки будущих учителей в условиях педагогического колледжа. Высшим компонентом профессионального педагогического мышления учителя в статье определяется синтетическое мышление.

Подано до редакції 5.11.2007.

©2007

Шехавцова С.О.

ОСОБЛИВОСТІ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ У ПОЗАНАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ УНІВЕРСИТЕТУ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Останнім часом досить швидко відбуваються зміни не тільки в українському суспільстві, а й у системі освіти, тобто потреби сучасного світу диктують системі освіти ідеального фахівця-педагога. Неважко помітити, що українське суспільство прагне до світових стандартів, тому з'являються нові підходи та методики викладання у вітчизняній педагогічній науці.

На наш погляд, одним із найефективніших та новітніх підходів у педагогічній науці є компетентнісний підхід. Не вдаючись до детального аналізу цього підходу маємо зазначити, що виникнення та впровадження компетентнісного підходу у систему вищої освіти передбачає самореалізацію студентами їхніх потенційних та творчих можливостей.

Проблема самореалізації студентів у навчально-виховному процесі не є новою у педагогічній науці. Але якщо кожен студент зміг би самореалізувати свої потенційні можливості, то система освіти виконала би своє завдання перед суспільством. Натомість проблема залишається актуальною й до теперішнього часу. Тому, ми